

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE
Höstterminen 2011
Läroarbete i musik
Helena Nederman

Vikten av att undervisas tillsammans

En studie av pedagogers syn på gruppundervisning i piano, sett i förhållande till individuell undervisning och målsättningar inom den kommunala musikskolan.

Handledare: Anders Ljungar-Chapelon

Abstract

The purpose of this study is to investigate the views that piano teachers have of piano education in groups. The basis of the study is the Swedish Municipal School of Music and its goals regarding its activity and education, together with the goals the teachers themselves have set for their tuition. Theoretical background consists of: Prior research regarding instrumental education in groups; theories of the different forms of education; and the history, objectives and conditions of the Swedish Municipal School of Music.

The study is based upon qualitative research derived from the hermeneutic theory and method. Interviews were used as method of data collection, and four piano teachers from different municipalities participated in the study.

The results indicate that piano teachers in general have a positive view of piano education in groups and associate several benefits with the teaching method. At the same time they deem that there are certain problems associated with group teaching and voice that the individual tuition is needed, for instance in order to achieve certain goals. These results are discussed on the basis of this essay's theoretical background and from music educational aspects.

Title: *The importance of being taught together – A study of teachers' views on piano education in groups, seen in relation to individual tuition and the objectives of teaching within the Swedish Municipal School of Music.*

Keywords: *Group teaching, the Swedish Municipal School of Music, piano didactics, objectives of teaching, teaching methods, hermeneutic.*

Sammanfattning

Hur upplever pianopedagoger gruppundervisning? Syftet med denna studie är att undersöka pianopedagogers syn på pianoundervisning i grupp. Undersökningen har sin utgångspunkt i den kommunala musikskolan i Sverige och dess mål för verksamhet och undervisning samt de mål som pedagogerna själva utformat för sin undervisning. Som teoretisk bakgrund finns tidigare forskning, relaterad till instrumentalundervisning i grupp, teorier om undervisningens former och den kommunala musikskolans bakgrund, målsättningar och förutsättningar.

Studien bygger på kvalitativ forskning med utgångspunkt i den hermeneutiska teorin och metoden. Intervju har använts som datainsamlingsmetod och fyra pianopedagoger, verksamma inom olika kommuner och med erfarenhet av gruppundervisning, deltog i studien.

Resultatet visar att pianopedagoger i grunden har en positiv syn på gruppundervisning och upplever flera fördelar med detta arbetssätt. Samtidigt anser de att det finns vissa problem förknippat med pianoundervisning i grupp och uttrycker att den individuella undervisningen behövs, bland annat för att vissa mål ska kunna uppnås. Dessa resultat diskuteras utifrån uppsatsens teoretiska bakgrund och utifrån musikpedagogiska aspekter.

Sökord: *Gruppundervisning, kommunala musikskolan, pianopedagogik, målsättningar, undervisningsformer, hermeneutik.*

Innehållsförteckning

1. Studiens bakgrund och syfte.....	5
1.1 Från kommunal musikskola till musikhögskola.....	5
1.2 Syfte, frågeställning och avgränsning.....	6
2. Teoretisk bakgrund och tidigare forskning.....	7
2.1 Definition av begrepp.....	7
2.1.1 Gruppundervisning.....	7
2.1.2 Kommunala musikskolan.....	8
2.2 Hermeneutik och kvalitativ forskning.....	9
2.3 Tidigare forskning.....	10
2.4 Teori om undervisningens former.....	10
2.5 Den kommunala musikskolan.....	11
2.5.1 Bakgrund och utveckling.....	11
2.5.2 Undervisningens form.....	12
2.5.3 Styrdokument och målsättningar.....	13
2.5.4 Ekonomi och förutsättningar.....	14
3. Forskningsmetodisk grund.....	15
3.1 Metodologiska överväganden.....	15
3.2 Intervju som metod för datainsamling.....	15
3.3 Genomförandet av intervjustudien.....	16
3.3.1 Val av informanter.....	16
3.3.2 Förberedelser och genomförande.....	17
3.3.3 Bearbetning och kategorisering av data.....	18
3.4 Studiens tillförlitlighet.....	18
3.5 Etiska överväganden.....	19
4. Resultat.....	21
4.1 Bakgrund till intervjustudiens resultat.....	21
4.1.1 Förarbetets resultat.....	21
4.1.2 Informanterna.....	21
4.1.3 Angående resultatet.....	22
4.2 Pedagogernas upplevelse av och syn på gruppundervisning i piano.....	22
4.2.1 Hur gruppundervisning påverkar pedagogen.....	22
4.2.2 Hur eleverna påverkas i gruppundervisning.....	23
4.2.3 Tid att se varje elev?.....	24
4.2.4 Pianot – ett problem i sig.....	25
4.3 Gruppundervisning och individuell undervisning.....	25
4.3.1 Sociala grupper och koncentration i enskild undervisning.....	26
4.3.2 Barn med behov av särskilt stöd.....	26
4.3.3 Kvalitet eller kvantitet?.....	27
4.4 Gruppundervisning i förhållande till mål.....	27
4.4.1 Pedagogernas mål för undervisningen.....	27
4.4.2 Den kommunala musikskolans allmänna mål.....	28
4.4.3 Undervisning med sikte på högre nivå.....	29
4.5 Sammanfattning av resultat.....	29

5. Resultatdiskussion.....	31
5.1 En hermeneutisk syn på resultaten.....	31
5.2 Resultat i förhållande till tidigare forskning.....	31
5.3 Arbetsform i förhållande till mål.....	32
5.4 Kvalitativ undervisning?.....	33
5.5 Individanpassning och målsättningar med motsättningar.....	34
5.6 Ett pedagogiskt uppdrag.....	35
5.7 Att ha tid eller inte.....	35
5.8 Vikten av att undervisas och spela tillsammans.....	36
5.9 Vidare forskning.....	36
Referenser.....	37
Bilagor.....	38
Bilaga 1: Intervjuguide med teman samt exempel på frågor.....	38
Bilaga 2: E-mail till musik- och kulturskolor.....	39

1. Studiens bakgrund och syfte

Detta kapitel ger en, för forskaren, personlig bakgrund till studien och en förklaring till varför ämnet upplevs relevant utifrån en musikpedagogisk aspekt i dagens läge. Vidare följer en redogörelse för studiens syfte och frågeställningar samt för hur den avgränsas.

1.1 Från kommunal musikskola till musikhögskola

Att studera piano har under många år varit en del av mitt liv, under vissa år har det haft rollen som ett fritidsintresse men under de senare åren fått en allt mer central roll. Mina första lektioner i piano var via den kommunala musikskolan vid drygt tio års ålder. Undervisningen där fortsatte i sex år, därefter följde musikestetisk gymnasielinje och sedan musikstudier på folkhögskola. Nu studerar jag femte året på musiklärarutbildningen vid Musikhögskolan i Malmö där mitt huvudämne är musikpedagogik inom grundskola och gymnasieskola. Mitt sidoämne är pianopedagogik med inriktning på den traditionella västerländska konstmusiken, så kallad klassisk musik.

Innan mina studier på musikhögskolan hade jag i stort sett aldrig varit med om något annat än individuell undervisning på piano. Inte heller min pianoundervisning på musikhögskolan innehöll några lektioner i grupp, men en kurs i pianometodik tog upp denna undervisningsform.

Pianoundervisning i grupp intresserar mig av flera anledningar. En är för att det blir en form av sammanslagning av dels mina klasslärarstudier, som innehållit exempelvis grupputveckling, gruppledning och lärande i grupp och dels av mina studier i pianometodik i mitt sidoämne och även med mina pianostudier under hela utbildningens gång. En annan anledning är att jag i egenskap av både pianoelev och pianostudent upplever att det är en undervisningsform som saknats i min utbildning.

De ansatser som nu syns i den svenska kommunala musik- och kulturskolan, vilket är en möjlig arbetsplats för pianopedagoger, är att det nu bedrivs mer instrumental gruppundervisning än tidigare (Lidman & Johansson, 2005). Detta gör i dagsläget ämnet intressant ur en allmän pianopedagogisk synvinkel. Det är även intressant att undersöka hur pianoundervisning i grupp fungerar ihop med de mål och det innehåll som finns för den kommunala musik- och kulturskolan. Eftersom piano, åtminstone inom kommunal musikskola, inte är ett lika utpräglat ensembleinstrument som exempelvis stråk- eller blåsinstrument, dessutom tar mycket plats och inte är lika mobilt som många andra instrument är det intressant att genomföra en undersökning där gruppundervisning i just piano berörs.

1.2 Syfte, frågeställning och avgränsning

Denna studie kommer undersöka vilken attityd pianopedagoger inom den kommunala musikskolan har till gruppundervisning i piano och hur de ser på denna undervisningsform i förhållande till individuell undervisning. Studien omfattar även huruvida pianopedagogerna upplever att gruppundervisning är en bra metod för att uppnå de mål de har med sin undervisning.

Syftet med den här studien är att undersöka pianopedagogers syn på pianoundervisning i grupp i förhållande till enskild undervisning och i förhållande till de mål och riktlinjer som finns för den pianoundervisning de bedriver.

För att ha en möjlighet att kunna nå detta syfte har följande forskningsfrågor formulerats:

1. Hur ser pianopedagoger inom svensk musik- och kulturskola på att bedriva gruppundervisning i piano?
2. Vilka skillnader upplever pianopedagoger mellan att bedriva enskild undervisning och gruppundervisning?
3. Vad har pianopedagogerna för mål med sitt arbete och hur passar gruppundervisning i samband med deras mål?

Den här studien begränsas till att inte omfatta hur elevernas lärande faktiskt påverkas av gruppundervisning. Studien undersöker inte heller hur elever upplever gruppundervisning utan riktar sin uppmärksamhet på lärarperspektivet i förhållande till gruppundervisning. De pianopedagoger som omfattas av studien är sådana som har erfarenhet av att bedriva gruppundervisning på piano. Detta innebär att studien inte omfattar synen från de pianopedagoger som inte har sin uppfattning angående gruppundervisning grundad på egen erfarenhet av arbetsformen.

2. Teoretisk bakgrund och tidigare forskning

Detta kapitel inleds med en definition av begreppen ”gruppundervisning” och ”kommunala musikskolan”. Därefter förklaras kort hermeneutik, tidigare forskning tas upp och teori angående undervisningens former redogörs. Kapitlet avslutas med en närmare redogörelse för den kommunala musikskolan.

2.1 Definition av begrepp

Eftersom uppfattningen hos olika personer varierar om vad ett begrepp, framför allt något oprecist som gruppundervisning, innebär och vad som innefattas av begreppet är det i en studie viktigt att komma fram till en precis definition. I och med en tydlig definition av för studien viktiga begrepp är det betydligt mindre risk att missförstånd uppstår om vad det faktiskt handlar om och studien har möjlighet att bli mer precis. Det är också viktigt att lägga ner tid och eftertanke på hur definitionen ska se ut. På så vis finns det en förståelig bakgrund till hur begreppet har definierats.

2.1.1 Gruppundervisning

Den här studien kommer att undersöka undervisning bedriven i grupp, och för detta används begreppet *gruppundervisning*. Det är en sammansättning av orden ”grupp” och ”undervisning” och för att kunna definiera *gruppundervisning* är det av betydelse att först definiera dess beståndsdelar.

Begreppet *undervisning* beskrivs i Nationalencyklopedien (NE) som ”meddelande av kunskaper”, och man hänvisas vidare till ”pedagogik”. Begreppet *pedagogik* karaktäriseras av när vetande och metoder används i bland annat undervisning. Undervisningen utgör i sin tur en pedagogisk process och den aktivitet inom undervisning som är pedagogisk kan betecknas som *stöd till lärande* (hämtat [oktober 2011] från www.ne.se). *Gruppundervisning* kan då ses som en pedagogisk process innefattande en grupp där en aktivitet som syftar till stöd till lärande äger rum. I denna studie innefattas det i begreppet *undervisning*, samt att det finns en pedagog som leder undervisningen och att gruppen i övrigt består av elever.

Vad som egentligen utgör en *grupp* är svårt att sätta fingret på. I Nationalencyklopedien står att finna:

Grupp (franska *groupe*, ytterst av italienska *gruppo* 'skara', 'hop', 'grupp', 'underavdelning'), inom samhälls- och beteendevetenskap individer som har något gemensamt. Oftast avses individer som samverkar och har bestämda relationer till varandra. *Primärgrupper* är små och relationerna är personliga, t.ex. familjen, vännerna, arbetslaget. *Sekundärgrupper* är

större och individerna behöver inte ha personliga kontakter eller känna varandra, t.ex. en fackförening. De utgör en grupp på grund av gemensamma målsättningar och normer, eller på grund av likartad social position. (hämtad [oktober 2011] från www.ne.se)

En iakttagelse är att det inte finns beskrivet i förklaringen hur många individer som behövs för att en grupp ska bildas, men eftersom de benämns i plural kan man läsa sig till att det måste finnas mer än en individ. Värt att betrakta är även att definitionen inte på något sätt står i relation till gruppundervisning inom ämnet musik, och ännu mindre till gruppundervisning inom ämnet pianospel. Den grupp som är intressant i denna studie består inte i första hand av människor som har en nära relation till varandra, utan människor som arbetar tillsammans mot ett mål som är individuellt, gemensamt eller både och.

När det gäller att definiera den grupp som är en del i *gruppundervisning* är det av vikt att komma fram till en specifik ram för antalet av individer som utgör gruppen. När det inte längre är gruppundervisning, bör det vara någon annan slags undervisning som bedrivs. Enskild undervisning bedrivs när det endast är en elev eller student, men när det är frågan om ett par, det vill säga två elever kan detta per definition ses som en liten grupp. Uppåt finns det ingen definierad övre gräns för en grupp, men för *gruppundervisning* kan i förhållande till denna studie anses att gränsen bör dras innan det blir fråga om en grupp stor nog för att vara en halvklass. En helklass består ofta av mer än tjugo elever, alltså kan en halvklass bestå av lite mer än tio elever och uppåt.

När begreppet *gruppundervisning* används i denna text menas en grupp bestående av från två upp till tio elever som tillsammans har undervisning i piano, där denna undervisning utgör elevernas huvudsakliga pianoundervisning. I gruppundervisning är fokus för ämneskunskapen pianospel medan den samspelsträning som sker blir en effekt av pianospellet i gruppen. Vidare ska eleverna vara engagerade i större delen av undervisningen och det ska finnas gemensamma aktiviteter där alla elever är aktiva samtidigt. När det i texten står att läsa om *pianoundervisning i grupp* är det samma slags grupp och undervisning som det refereras till. Undervisningsformen ”master class” innefattas inte i den gruppundervisning som denna studie undersöker eftersom en master class inte utgör studenternas huvudsakliga pianoundervisning.

2.1.2 Kommunala musikskolan

Denna studie berör den kommunala musik- och kulturskolan i Sverige. Från början rörde det sig endast om kommunala musikskolor, men på slutet av 1980-talet började en breddning och musikskolan skulle omfatta även andra estetiska uttrycksformer. Denna utveckling pågår

fortfarande och i många kommuner har musikskolan nu fått namnet ”kulturskola” alternativt ”musik- och kulturskola” (Hämtat [oktober 2011] från www.smok.se). I följande text kommer alla dessa skolformer att benämnas som *kommunala musikskolan*, eftersom det är inom musiken som ämnet för denna studie rör sig.

2.2 Hermeneutik och kvalitativ forskning

Till grund för det här arbetet ligger en kvalitativ studie med utgångspunkt i den hermeneutiska teorin och metoden. Om en studie benämns som *kvantitativ* eller *kvalitativ* beror på hur forskaren väljer att generera, bearbeta och analysera den insamlade informationen (Patel & Davidson, 1991/2003). Med *kvantitativt inriktad forskning* menas forskning som innebär mätningar vid datainsamlingen och statistiska bearbetnings- och analysmetoder medan *kvalitativt inriktad forskning* har fokus på ”mjuka” data, exempelvis kvalitativa intervjuer och tolkande analyser (Patel & Davidson, 1991/2003). Vilken av inriktningarna forskningen i huvudsak ska ha bör avgöras av hur forskningsproblemet formulerats och vad det är för något studien avser att ge svar på. När forskningen, som i fallet med denna studie, avser att behandla ett problem som handlar om att tolka och förstå människors upplevelser bör en kvalitativ inriktning användas (Patel & Davidson, 1991/2003).

Historiskt sett har hermeneutiken två sidor varav den ena är filosofisk och den andra är ett metodologiskt tillvägagångssätt vid tolkningsprocesser (Ljungar-Chapelon, 2008). I denna studie är forskningen mer praktisk inriktad än filosofiskt. Intentionen är att utifrån en hermeneutisk ansats finna ett sätt att tolka den data som föreliggande studie frambringar.

Enligt Patel och Davidson (1991/2003) kan hermeneutik översättas till tolkningslära och är en vetenskaplig riktning där forskaren studerar, tolkar och försöker förstå grundbetingelserna för den mänskliga existensen. I NE (hämtat [oktober 2011] från www.ne.se) definieras hermeneutik som ”läran om tolkning”. Med en hermeneutisk forskningsansats är forskaren subjektiv, utifrån sin egen förförståelse, när han närmar sig forskningsobjektet. Förförståelse är de tankar, intryck, känslor och kunskap en person bär med sig från sina tidigare erfarenheter i livet (Patel & Davidson, 1991/2003). Varje tolkning förutsätter att det finns en föregående förståelse, därmed är tolkningen aldrig förutsättningslös utan vägleds av en förväntan, som är beroende av tolkarens förförståelse. På så sätt går det aldrig att vara helt objektiv inför en tolkning, forskaren blir alltid påverkad av sin egen förförståelse.

Den gräns som finns för en persons förförståelse betecknas som dennes *förståelsehorisont*. När ett möte exempelvis i form av ett samtal sker mellan personer och deras förståelsehorisonter utvidgas förståelsen i den kollektiva kunskap som uppnås. Den samlade förståelsehorisonten blir mer omfattande än summan av delarna. Hermeneutik bygger på att forskaren pendlar mellan att analysera och tolka helheten och delarna. När forskaren når ny kunskap genom detta förändras dennes förståelsehorisont och därmed kan forskaren tolka samma data med nya ögon och nå en djupare förståelse. Tolkningen representerar den hermeneutiska processen medan det hermeneutiska resultatet representeras av förståelse (Ljungar-Chapelon, 2008).

2.3 Tidigare forskning

I sitt examensarbete har Lidman och Johansson (2005) intervjuat fem instrumentalpedagoger med olika lång undervisningserfarenhet inom musikskolan angående bland annat hur de arbetar med enskild undervisning och gruppundervisning, samt hur de upplever detta. De resultat de fick fram var att samtliga använde båda arbetssätten, men att gruppundervisningen dominerar och att den successivt har ökat de senaste åren. Pedagogerna anser att detta främst är en fråga om ekonomi och en effekt av att de måste ta in fler elever på musikskolan. Gruppundervisningen motiveras utifrån sociala och personlighetsutvecklande pedagogiska motiv, medan enskild undervisning anses bättre för att arbeta med tekniska detaljer och för de elever som pedagogerna anser vara särskilt duktiga. Uppfattningen hos Lidman och Johansson (2005) var att pedagogerna helst ville bedriva enskild undervisning, men att de hade direktiv uppifrån att bedriva gruppundervisning.

2.4 Teori om undervisningens former

I all undervisning inom alla undervisningsinstitutioner är det intressant att fråga sig hur undervisningen ska utföras, i vilken form den ska bedrivas. I denna studie är det specifikt fråga om pianoundervisning inom den kommunala musikskolan.

Enligt Rostvall och West (1998) kan undervisningens form delas upp i tre olika nivåer; *organisationsformer, arbetsformer och arbetssätt*. *Organisationsformen* behandlar bland annat hur institutionen styrs och samverkar med andra verksamheter samt hur lärarna arbetar tillsammans eller på egen hand. Med *arbetsformer* menar Rostvall och West (1998) hur undervisningssituationer organiseras. För denna studie är det två olika arbetsformer som är relevanta, enskild undervisning samt gruppundervisning – där tyngdpunkten för studien ligger. De strategier som läraren använder sig av inom ramen för lektionen, exempelvis förebildning på instrument eller användning av lärobok, utgör olika *arbetssätt*. Arbetsform och arbetssätt är tätt sammanlänkade och vissa arbetssätt

förutsätter en viss arbetsform (Rostvall & West, 1998). Vilken arbetsform och vilket arbetssätt en lärare väljer måste stå i förhållande till de mål som finns för undervisningen. Rostvall och West skriver:

De arbetssätt och arbetsformer som lärare väljer kan således inte på en generell nivå beskrivas som ”goda” eller ”dåliga”, men däremot kan de sägas vara mer eller mindre adekvata för de mål man har med undervisningen på kort och lång sikt. En arbetsform som ger utmärkta resultat i förhållande till vissa mål, kan för andra mål eller elevgrupper visa sig vara mindre effektiva. (s. 39)

Sundin (1988) gör i sin bok ”Musiken i människan” den generella iakttagelsen att lärare tenderar att låta de metoder och modeller som han eller hon bär med sig från sin egen utbildning bli styrande i deras eget sätt att bedriva undervisning. Rostvall och West (1998) beskriver samma fenomen: ”Lärare väljer oftast arbetssätt inom ramen för de traditioner som påverkar honom eller henne” (s. 39). För att kunna komma ifrån detta menar Rostvall & West att läraren behöver distansera sig från sin egen erfarenhet, genom att bli medveten om fler alternativ för arbetsform och arbetssätt och därmed kunna göra ett medvetet val utifrån behovet i den aktuella undervisningssituationen. Läraren bör ifrågasätta invanda mönster och tänka på vilka arbetsformer och arbetssätt som de anser passar bäst till de syften, mål, innehåll och elever som undervisningen har (Rostvall & West, 1998). Detta, menar Rostvall och West (1998), upplevs ofta av läraren som en mödosam process och att känna en viss motvilja är en naturlig reaktion. Rostvall och West skriver: ”sann utveckling är besvärlig eftersom den förutsätter en prövning av sådant vi tidigare tagit för givet” (s. 40).

2.5 Den kommunala musikskolan

Den kommunala musikskolan har en viktig del i denna studie då det är en del av undervisningen inom just denna skola som undersöks. För att bättre förstå hur den fungerar och organiseras ges nedan en bakgrund till och nutida ramar för den kommunala musikskolan.

2.5.1 Bakgrund och utveckling

De första kommunala musikskolorna i Sverige startade under 1930-talet och under efterkrigstiden växte antalet skolor. Etableringarna ökade sedan mycket snabbt under 1960-talet. Idag finns det, med ett fåtal undantag, musikskolor i alla kommuner i Sverige (Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, 2011) och så har det varit sedan slutet av 1980-talet (Sundin, 1988). Utgångspunkterna och formen för den kommunala musikskolan är någonting som är relativt ovanligt utanför de skandinaviska länderna (Brändström & Wiklund, 1995).

Musikskolan växte fram parallellt med det övriga välståndets utveckling i Sverige, och utgångspunkterna fanns i välfärds-, jämlikhets- och rättvisetanken (Olsson, 1994). Alla barn som ville lära sig att spela ett instrument eller sjunga skulle få den möjligheten i den kommunala musikskolan, varken goda ekonomiska förutsättningar eller speciell ”musikbegåvning” var en förutsättning för att få delta i undervisning. Än idag är detta en del av intentionen med kommunal musikskola. Denna modell för musikskola är närmast en motpol till *den traditionella konservatoriemodellen*, som enligt Olsson anses utgöra huvudfåran i instrumentalundervisningens historia, där en elev undervisas av en mästare med ideal i reproduktion, tekniskt övande och en viss repertoar (Olsson, 1994). Medan syftet med *konservatoriemodellen* (Olsson, 1994) är att få fram yrkesmusiker är den kommunala musikskolans syfte att vara till både för de som vill ha musiken som ett intresse eller en hobby i livet och för de som vill bli yrkesmusiker. Den kommunala musikskolans primära syfte är då inte att även utbilda yrkesmusiker, utan att vara en förberedande utbildning för en yrkesutbildning på exempelvis en musikhögskola.

2.5.2 Undervisningens form

Undervisningen inom den kommunala musikskolan var från början enskild och i viss kombination med orkester- eller ensembleverksamhet. Under 1970-talet började man med instrumentalundervisning i grupp, vilket då motiverades av ekonomiska skäl (Sundin, 1988). Försök gjordes där man började med gruppundervisning längre ned i åldrarna och detta medförde att musikskolan lyckades med att drastiskt minska antalet elever som slutade efter en kort tids undervisning på den kommunala musikskolan (Sundin, 1988). Sundin beskriver även ett diskussionsinlägg av Birger Ericsson, av Sundin beskriven som ”en av våra ledande kommunala musikledare”, från år 1982. I detta inlägg menar Ericsson att musikskolorna misslyckats med att individualisera sin undervisning och istället ”har satt likhetstecken mellan enskild och individualiserad, mellan kvalitet och enskild undervisning” (s. 104). Denna åsikt om att enskild undervisning och kvalitet är nära sammanbundna återkommer även i en kolumn av Leonardz (2011) som publicerades i samband med en artikel om kulturskolan i Stockholm.

In på mitten av 1990-talet bestod två tredjedelar av den totala undervisningen på kommunala musikskolan av enskild undervisning, med för varje elev omkring 20 minuters undervisning per vecka (Olsson, 1994). Resterande tredjedel utgjordes av gruppundervisning i olika former. Hur stor del av undervisningen som idag bedrivs i grupp är det svårt att finna statistik på, men exempelvis har kulturskolan i Stockholm infört ett direktiv där de slagit fast att ingen undervisning ska ske individuellt. Håkan Sandh, projektledare Sveriges Musik- och Kulturskoleråd (SMoK), har känslan

av att nästan alla musik- och kulturskolor arbetar för mer gruppundervisning (Wennersten, 2011).

2.5.3 Styrdokument och målsättningar

Den kommunala musik- och kulturskolan är ett helt frivilligt kommunalt åtagande, vilket leder till att det saknas statliga styrdokument eller andra anvisningar om hur verksamheten ska bedrivas. Sveriges kommuner och landsting (SKL) har sedan lång tid tillbaka en överenskommelse med SMoK som innebär att SMoK ansvarar för statistik och utvärdering av musik- och kulturskolorna medan SKL har övergripande ansvar för kulturpolitiken och för att föra en strategisk utveckling av kulturområdet på lokal och regional nivå (Calle Nathanson, personlig kommunikation, 2 december 2011). I praktiken innebär det att SMoK sammankallar representanter från musikskolorna för att diskutera och bedriva verksamhetsutveckling medan SKL samlar kultureller och ordföranden i kulturnämnder för att diskutera musikskolans roll i bland annat det lokala kulturlivet. Calle Nathanson, kulturexpert på SKL med ansvar för kulturområdet, beskriver SKL och SMoKs samarbete som väl upparbetat och skriver vidare att de har konferenser och gör publikationer och samlingar tillsammans.

Enligt SMoK är det allmänna målet med en kommunal musikskola att "ge möjlighet att utveckla ett instrument- eller sångkunnande hos alla ungdomar oberoende av ekonomisk, kulturell eller social bakgrund"(Hämtat från [oktober 2011 www.smok.se]). Vidare mål med musikskolan enligt SMoK är:

- Ge kunskaper i musik och utveckla elevens färdigheter så att eleven själv kan utveckla ett personligt lustfyllt utövande oavsett om målet är att bli professionell- eller amatör
- Bidra till lokal tillväxt och utveckling
- Stärka det lokala kulturlivet
- Bidra till obligatoriska skolans utveckling genom att stärka estetiska lärprocesser

Ett mål är alltså att eleverna ska bli nog självständiga för att själva kunna bedriva ett lustfyllt utövande, vare sig de vill syssla med musiken på amatör- eller professionell nivå.

Utöver uppdraget att tolka och följa dessa allmänna och tämligen vaga mål är det upp till varje musikskola och/eller varje lärare att formulera mer specifika mål och kursplaner för sin undervisning.

Bristen på kursplaner och målsättningar gör att det är svårare att utvärdera undervisningen och detta i sin tur leder till att arbetet med att utveckla och kvalitetssäkra undervisningen som bedrivs

försvåras (Rostvall & West, 1998).

2.5.4 Ekonomi och förutsättningar

I och med att den kommunala musik- och kulturskolan är ett helt frivilligt kommunalt åtagande, och eftersom verksamheten inte är statlig, finns inte heller några ekonomiska bidrag från staten. Musikskolan bekostas helt med kommunala anslag och deltagaravgifter, varav deltagaravgifter endast står för en mindre del av summan. Idag ligger avgiften på mellan noll och sjuttonhundra kronor per termin och elev (Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, 2011). Hur stor budget det finns för den kommunala musikskolan är därmed upp till varje kommun att avgöra.

Eftersom intentionen är att alla barn ska få möjlighet till undervisning på musikskolan är antalet elever som lärarna ska undervisa inom sin tjänst mycket större än inom *den traditionella konservatoriemodellen* (Olsson, 1994), där läraren har mer lektionstid per elev och vecka än vad som är möjligt inom den kommunala musikskolan. Detta i kombination med de mål som finns för skolan leder till att andra former i organisationen av och arbetet med undervisning blir mer intressanta (Olsson, 1994). Den kommunala musikskolan förväntas både kunna undervisa alla elever som anmäler sitt intresse, men också kunna förbereda de elever som har ambitionen att bli professionella musiker. Att förena dessa mål är upp till varje musikskola att lösa.

3. Forskningsmetodisk grund

Kapitel tre inleds med de metodologiska övervägandena för studien och en redogörelse för intervju som metod. Därefter följer en längre beskrivning av studiens genomförande och ett avsnitt angående dess tillförlitlighet. Detta kapitel avslutas med etiska överväganden och en kort förklaring av individskyddskravet.

3.1 Metodologiska överväganden

Om man vill veta hur människor uppfattar sin värld och sitt liv, varför inte prata med dem? /.../Genom samtal lär vi känna andra människor, vi får kunskap om deras erfarenheter, känslor, attityder och den värld de lever i. I ett intervjusamtal ställer forskaren frågor om och lyssnar till det som människor berättar om sin levda värld. (Kvale & Brinkman, 2009, s.15)

I denna studie kommer arbetet med att samla in data bedrivas med hjälp av kvalitativa intervjuer som metod. Detta val är baserat på studiens syfte, som handlar om att få en djupare inblick i pedagogers tankar kring gruppundervisning. Då lämpar sig kvalitativa intervjuer bättre än exempelvis en kvantitativ enkätundersökning.

I denna studie syftar inte datainsamlingen till att bekräfta eller dementera en i förväg formulerad hypotes angående problemområdet, utan meningen med datainsamlingen är att upptäcka och identifiera informanternas upplevelser och attityder till det undersökta problemet. Med tanke på detta har intervjuerna genomförts med en låg grad av strukturering för att få så utförliga och reflekterande svar utifrån varje informants perspektiv som möjligt.

3.2 Intervju som metod för datainsamling

En forskningsintervju kan ses som en form av samtal där målet är att skapa kunskap, som blir till i interaktionen mellan intervjuaren och den intervjuade (Kvale & Brinkman, 2009). I det samtal som uppstår mellan intervjuaren och den intervjuade möts deras respektive förståelsehorisonter och en vidgad förståelse kan skapas.

Det kan vid första anblicken verka enkelt att intervjua men att göra det bra är svårt. I och med att det inte finns så stor grad av standardiserade eller strukturerade procedurer för utförandet av intervjun måste forskaren göra avvägningar och ta många metodbeslut i stunden på plats, under själva intervjun. Intervjun är en interaktion och forskaren blir en viktig del av processen för att nå kunskap. När kvalitativa intervjuer används som metod för datainsamling är det relevant att

forskaren är bekant med olika metodologiska alternativ för en intervjusituation (Kvale & Brinkman, 2009).

Forskaren förståelsehorisont med de förkunskaper inom området för intervjun den innefattar är också viktig (Patel & Davidson, 1991/2003). I detta fall består en del av förkunskaperna av att jag, innan intervjuerna genomfördes, skaffade mig en teoretisk bakgrund genom att studera tidigare forskning, annan litteratur och aktuella tidningsartiklar med relevans för problemområdet. En annan del av förkunskaperna består av min musikpedagogiska utbildning med inriktning på pianopedagogik och av mina egna erfarenheter av att vara elev samt vikarie inom den kommunala musikskolan. Dessa teoretiska kunskaper tillsammans med mina subjektiva och känslomässiga erfarenheter utgör en unik förståelsehorisont som jag i egenskap av forskare inte kan eller bör bortse från, utan istället i möjlig mån bör vara medveten om vid genomförandet av intervjuerna. Därmed menas inte att intervjuerna ska bli ledande eller att forskaren ska försöka konstruera de data som kommer fram, men att både intervjuaren och intervjupersonen är medskapare i den form av samtal som intervjun utgör (Patel & Davidson, 1991/2003).

Avsikten med intervjuerna i denna studie är att få en djupare förståelse av informanterna och deras livsvärld med utgångspunkt i studiens problemområde. Som ovan nämnts har en låg grad av strukturering använts, vilket innebär att inga fasta frågeformuleringar funnits. Eftersom syftet är att få informanten att ge så uttömmande svar som möjligt behöver frågorna kunna anpassas efter situationen så att informanten får möjlighet att ta upp allt denne har att säga.

3.3 Genomförandet av intervjustudien

Förutom själva genomförandet av intervjustudien beskriver jag även under denna del i kapitlet bakgrunden till valet av informanter och förberedelser för intervjuerna, samt den följande bearbetningen och kategoriseringen av de data som intervjustudien resulterade i.

3.3.1 Val av informanter

Vilka informanter som intervjuats i denna studie utgår ifrån vad som gör en informant särskilt intressant, sett utifrån syftet med denna studie. Följande kriterier utformades för informanterna:

1. Pianopedagogisk utbildning vid högskola/universitet eller motsvarande utbildning.
2. Erfarenhet av att bedriva gruppundervisning i piano.
3. Är vid tillfället av studiens genomförande verksam som pianopedagog inom svensk kommunal musikskola.

Utav de sex möjliga informanter med vilka kontakt skapades och som var intresserade av att delta i studien valdes en bort på grund av för liten erfarenhet av att bedriva gruppundervisning och en valdes bort på grund av att pedagogen i fråga inte hade möjlighet att genomföra intervjun förrän vid ett senare tillfälle än vad som planerats i forskningsprocessen.

3.3.2 Förberedelser och genomförande

Området för sökandet av informanter begränsades till samtliga kommuner i Skåne län, ett val baserat på Musikhögskolan i Malmös placering. Om det inte gått att finna informanter inom Skånes gränser skulle sökningen ha utökats till att även innefatta Blekinge, Halland och Småland. Detta kom dock inte att bli aktuellt.

Ett i förväg utformat e-mail (se bilaga 2) skickades till alla kommunala musikskolor i Skåne samt deras musikledare/chefer. Efter vidare kommunikation via e-mail kontaktades de aktuella pianopedagogerna för studien och på så sätt blev fem relevanta informanter funna till studien, varav fyra användes i intervjuer för datainsamling.

Plats för varje intervju valdes av informanten. Till intervjuerna hade en intervjuguide förberetts (se bilaga 1) med tre huvudteman eller områden och exempel på frågor under varje tema. Eftersom intervjuerna hade en låg grad av strukturering ställdes inte exakt samma frågor i samma ordning till informanterna utan detta varierades beroende på innehållet och utförligheten i informantens svar. Alla intervjuer genomfördes av mig med en informant åt gången.

Innan en intervju påbörjades fick informanten ta del av information om studien, dess innehåll och syfte samt syftet med deras deltagande i studien. Detta var för att skapa en känsla av meningsfullhet i den kommande intervjun. De fick även veta att deras namn inte ska komma att nämnas i samband med studien, att deras svar inte ska gå att identifiera samt att deras deltagande var helt frivilligt och att de kunde välja att avbryta om och när de ville. Detta syftade till att informanterna kände sig trygga i sitt deltagande och därmed upplevde att de inte behövde hålla inne med sina svar. Därefter spelades deras medgivande för att delta i studien in liksom den påföljande intervjun i form av en ljudupptagning med hjälp av en Zoom Handy Recorder H2.

Intervjufrågorna har mestadels bestått av öppet formulerade frågor och sedan har svaren följts upp med följdfrågor för att få fram rikare beskrivningar från informanten. Även tolkningar av svaren presenterades för informanterna så att de kunde bekräfta eller dementera och följa upp med utvecklingar av sitt svar. De fyra intervjuer som gjordes tog mellan trettiofem och femtionio minuter att genomföra och avslutades först när det upplevdes som att de för studien relevanta

områdena hade berörts och informantens svar blev upprepande istället för att ge någon ytterligare information med relevans för studiens syfte. Innan en intervju avslutades fick även informanterna möjlighet att tillägga något om de upplevde att de hade mer att säga. Allt detta transkriberades sedan ordagrant av mig för vidare analys.

3.3.3 Bearbetning och kategorisering av data

Den första delen av bearbetningen av studiens data bestod av att transkribera alla intervjuer till text. Alla intervjuer transkriberades innan kategoriseringen påbörjades, dock hade själva analysen egentligen börjat redan under intervjuens gång och fortsatte under transkriberingen. Mindre anteckningar i form av egna tankar och tolkningar skrevs till varje intervju för att dessa första intryck inte skulle gå förlorade under arbetets fortsatta gång.

När all transkribering var gjord lästes samtliga intervjuer igenom förbehålls löst, därefter gjordes en andra genomläsning då anteckningar skrevs, bland annat angående möjliga teman i texten. Vid tredje genomgången av datamängden färgkodades delar av texten med utgångspunkt i de tre forskningsfrågorna. Delar av texten som inte hade direkt relevans för studiens syfte klipptes bort och resterande text delades in i olika kategorier baserade på innehåll. Intressanta citat markerades och analyserades för sig självt och i sitt samband. Data analyserades utifrån kategorierna, färgkoden och i sitt sammanhang med hela intervjun. De anteckningar som gjorts i tidigare skede i samband med intervjuerna togs också med i analysen.

3.4 Studiens tillförlitlighet

Vid genomförandet av intervjuer uppstår ofta en viss svårighet med att uppnå att den intervjuade ger uttömmande svar och att dessa svar verkligen avspeglar informantens inställning och erfarenheter. En felfaktor kan vara att den intervjuade av någon anledning inte är helt sanningsenlig. Kanske upplever informanten en förlägenhet över sina åsikter eller så känner personen sig inte trygg i intervjusituationen och håller därför inne med en del av sina svar. En annan felfaktor kan vara att intervjuaren är för påverkad av sin egen uppfattning och därför vinklar frågorna så att alla aspekter av området inte belyses.

I ovanstående beskrivning av intervjuernas förberedelser och genomförande nämns ett par förebyggande åtgärder för att skapa en trygg miljö för informanten. Trots detta kan en intervjusituation upplevas som utelämnande eller obehaglig för en person som inte är van att utsättas för den. Detta märktes till viss del i en av intervjuerna i denna studie, där den intervjuade verkade obekväma och osäker i situationen. I de övriga intervjuerna verkade informanterna bekväma

i situationen, men det fanns en tendens av att informanterna ibland verkade välja sina ord extra noga inför mig i rollen som intervjuare eller möjligtvis inför tanken på att allt som sades blev inspelat. Detta kan ha påverkat resultatet för studien, men min bedömning är att det i så fall inte har haft någon betydande påverkan för det som kommit fram.

När det kommer till hur väl jag som forskare genomfört intervjuerna är det relevant vilka mina erfarenheter är. Tidigare delar av min utbildning har innehållit övningar i att genomföra intervjuer och formulera frågor. Inför denna studie har ytterligare förberedelser gjorts i form av att studera litteratur angående forskningsintervjuer. Detta innebär inte att mina erfarenheter av intervjuers hantverk är särskilt stora, men att en medveten om olika metoder och en viss insikt i den problematik som finns kring forskningsintervjuer har kunnat tillgodogöras. Om erfarenheten av att genomföra intervjuer varit mer omfattande är det möjligt att de intervjuer som gjorts i samband med denna studie gett mer ny kunskap än vad nu är fallet.

I denna studie är det en analys av uppfattningar som gjorts och inte en analys av individer. De som deltagit i studien är en relativt homogen grupp; alla har en musikpedagogisk utbildning, erfarenhet av att bedriva gruppundervisning i piano och arbetar inom den kommunala musikskolan. Detta innebär att informanterna har liknande erfarenheter att bygga sina uppfattningar på och därmed behövs det inte ett så stort antal informanter för att finna de vanligaste och viktigaste uppfattningarna. Egentligen skulle det ha tillfört en större validitet för studien att genomföra fler intervjuer, så att en mättnad på uppfattningar från informanterna blivit mer tydlig. Eftersom arbetet inom musikskola kan variera mycket från kommun till kommun är det mer troligt att fler uppfattningar kan finnas i andra kommuner. De pianopedagoger som intervjuats arbetar alla med gruppundervisning, men de pedagoger som inte har erfarenhet av denna arbetsform kan säkerligen också ha en uppfattning om den. Dessa uppfattningar finns inte med i den här studien och det gör att de resultat som kommit fram inte kan representera eller generaliseras till alla pianopedagoger inom den kommunala musikskolan.

3.5 Etiska överväganden

I och med att det för studiens genomförande inte finns någon anledning till att redogöra för informanternas identitet har de förblivit anonyma. För studiens genomförande är detta positivt då informanterna inte behöver känna oro inför att det de väljer att uttrycka i intervjuerna kan komma att ge dem negativa konsekvenser.

Denna studie följer individskyddskravet, som Vetenskapsrådet har behandlat i sin skrift "Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning" (1990). Individskyddskravet konkretiseras genom att delas upp i fyra krav:

1. Informationskravet (s.7): Forskaren ska informera uppgiftslämnaren om de villkor som gäller för denne, studiens syfte och syftet med informantens deltagande, att deltagandet är frivilligt och att denna kan välja att avbryta sin medverkan när som helst.
2. Samtyckeskravet (s. 9), vilket innebär att deltagarna i en undersökning själva bestämmer om de vill vara med och att forskaren måste inhämta deras samtycke. Deltagarna ska även kunna avbryta sin medverkan utan att behöva förklara varför eller drabbas av negativa följder.
3. Konfidentialitetskravet (s.12): Uppgifterna om alla som ingår i undersökningen ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifter lagras på ett sätt som gör att inga obehöriga får del av dem.
4. Nyttjandekravet (s.14) innebär att uppgifterna om och från deltagarna bara används till den undersökning som de informerats om och godkänt sitt deltagande i.

(Vetenskapsrådet, 1990)

Dessa krav innebär för denna studie bland annat att informanternas riktiga namn inte kommer nämnas, inte i denna text eller i andra offentliga sammanhang. Deltagarnas samtycke spelas in i form av en ljudupptagning innan respektive intervju påbörjas.

4. Resultat

Detta kapitel inleds med resultat som är viktiga som bakgrund till själva intervjustudiens resultat. Därefter följer resultatet av intervjustudien, vilket är indelat i kapitel baserat på de tre forskningsfrågorna och slutligen följer en sammanfattning av resultatet.

4.1 Bakgrund till intervjustudiens resultat

För att bättre förstå resultaten av intervjustudien är bakgrunden som nedan beskrivs viktig att beakta. Resultatet av förarbetet är intressant för att det visar på hur stor utbredningen av gruppundervisning i piano är i Skåne medan informanternas bakgrund är viktig för att förstå deras varierande svar.

4.1.1 Förarbetets resultat

I Skåne finns det trettiofyra kommuner och alla har en kommunal musikskola. Samtliga musikskolor kontaktades och alla fick minst ett e-mail, som beskrevs tidigare i texten (se 3.3.2). Det inkom bara svar från tjugo skolor. Utav dessa var det tretton skolor som inte hade gruppundervisning i piano och en av dem hade inte någon pianopedagog alls. Det var alltså sju skolor som svarade att någon av deras pianopedagoger bedrev gruppundervisning i piano, dock i varierande mängd och på en av skolorna bestod gruppundervisning endast av grupper om två elever.

4.1.2 Informanterna

De fyra informanter som deltog i denna studie var vid studiens genomförande verksamma på musikskolor i fyra olika kommuner i Skåne. Tre av informanterna, p2-4, har lång erfarenhet av pianoundervisning i grupp, där gruppen består av mellan två och fyra elever. En av informanterna, p1, har ganska liten erfarenhet av pianoundervisning i grupper med fler än två elever och undervisar vid studiens genomförande ej någon grupp med fler än två elever. Denna informant har även kortast erfarenhet som pianopedagog. En av informanterna, p4, har även haft större grupper för pianoundervisning och det var på eget initiativ som denna informant började med gruppundervisning. Övriga informanter, p1-3, uppgav att det var direktiv ovanifrån, baserade på ekonomiska beslut, som var anledningen till att de började med gruppundervisning.

4.1.3 Angående resultatet

Mot bakgrund av att informanterna uppgivit att de till största del bedriver gruppundervisning för elever från nybörjarnivå och upp till en medel-fortsättningsnivå, är det gruppundervisning på dessa stadier som resultatet avser, om det inte står annat skrivet om vilken nivå resultatet avser.

4.2 Pedagogernas upplevelse av och syn på gruppundervisning i piano

Resultaten beskrivna under denna punkt avser att huvudsakligen svara på den första forskningsfrågan: Hur ser pianopedagoger inom svensk musik- och kulturskola på att bedriva gruppundervisning i piano?

4.2.1 Hur gruppundervisning påverkar pedagogen

Pedagogerna uttrycker en upplevelse av att det generellt är roligt att undervisa i grupp. De fördelar för pedagogen som beskrevs var:

- Gruppundervisningen blir mer dynamisk eftersom fler personer interagerar i gruppen.
- Det är inspirerande att energi blir tillförd av flera elever på samma lektion.
- Arbetet blir mindre upprepande; samma genomgångar kan göras färre gånger.

Samtidigt lyfts det fram att det krävs mer energi och engagemang från pedagogen för att bedriva gruppundervisning. Ibland upplevs det också som tålmodskrävande att bedriva gruppundervisning. De upplever att de behöver vara mer flexibla i gruppundervisning för att ha en chans att individanpassa undervisningen till alla elever i gruppen. Dessutom kan mer saker hända under lektionens gång då det är fler individer som interagerar med varandra.

En av pedagogerna upplever att det kan bli en stressfylld situation när denne ska hinna med att ge alla elever den feedback de behöver: ”Det kan bli väldigt stressigt att, att hinna med alla/.../Kan springa runt som en liten skållad råtta (skrattar) ibland, för att hinna se alla. Och hinna kolla upp att... Till exempel läxa och så vidare”(p2). Förutom den energi som lektionstiden kräver berättar tre av informanterna, p2-p4, att de arrangerar mycket musik för gruppundervisningen själva, och en av dem beklagar sig över detta och önskar att det fanns mer färdigskrivet material att tillgå.

Något som också tar tid för pedagogerna är själva organisationen av gruppundervisning och den upplevs som problematisk: ”Det är inte alltid så lätt att göra det här med gruppundervisning, för jag kanske kan ta in en nybörjare på en skola och sen har jag nästa på en annan skola, och då funkar det inte rent praktiskt”(p2). Det ligger ofta mycket jobb bakom att pussla ihop ett schema med

gruppundervisning, pedagogerna har sin undervisningstid och eleverna har ofta många olika aktiviteter under veckan eller så måste föräldrar kunna skjutsa när eleverna bor långt från skolan.

Den pedagog, p1, med minst erfarenhet av gruppundervisning upplevde också att gruppundervisning med fler än två elever ofta blev rörig och att det blev svårt att hinna med att höra och se vad och på vilket sätt eleven spelar. Vidare uttrycktes att kvalitet och enskild undervisning hör samman och att pedagogen: "...hinner med mer med små grupper eller enskilt liksom. Ju fler elever desto... sämre (skrattar lite). Alltså... och desto jobbigare också, på nåt sätt. Jag menar, det är ju alltid jobbigare att undervisa fler... elever"(p1).

En informant, p3, var innan denne började med pianoundervisning i grupp motståndare till detta, men ändrade sedan åsikt:

Så jag kanske va li... var nog rätt så mycket *motståndare* till det, då för en tio-elva år sedan, men det e... så fort jag kom igång och jag... var det helt *bortblåst* för det finns, jag tycker, väldigt mycket fördelar med det./.../ Man är rädd för det nya. En osäkerhetskänsla och så.
(p3)

En informant, p2, upplevde att de haft mycket metodiklektioner för gruppundervisning i pianopedagogutbildningen och informanten uttryckte att pianoundervisning i grupp alltid varit något denne tyckt om att bedriva.

4.2.2 Hur eleverna påverkas i gruppundervisning

Pedagogerna upplever att eleverna blir bättre på puls, rytm och samspel i gruppundervisning: "Den stora vinsten är det där att dom blir så fantastiska på rytm. För det är svårt annars alltså. Men dom måste spela i puls här"(p3). Informanterna pekar på att i gruppen måste eleverna spela tillsammans och kan inte pausa pulsen när det kommer en svår passage. Eleverna lär sig även att samarbeta i gruppen. De kan få inspiration av och entusiasmera varandra. En pedagog beskrev de fördelar denne upplever med gruppundervisning:

Det är ju det att man kan faktiskt lära av att lyssna på andra. Eh... *samspelet*, det går ju inte att jämföra med att ha enskild undervisning, samspelsmässigt. Ehm... Ofta *roligt*. Plocka idéer från varandra just när man improviserar så, dom *vågar* mycket mycket mer, när man är flera. Och, ja... kan få en trevlig stämning i gruppen, så att säga. (p2)

Eleverna lär sig att lyssna på varandra och att spela för varandra. De lär sig att på ett positivt sätt utvärdera sina egna, gruppens och sina gruppkamraters pianospel utifrån ett musikaliskt tänkande.

Att få tips och idéer från någon annan än sin lärare är en välkommen variation och att lyssna på när andra spelar är också lärorikt för elevernas eget spelande. I gruppundervisning har eleverna bättre möjlighet att musicera tillsammans och kan få ut mer musik med enkla medel i gruppen. ”Ja... I början tycker jag oftast det är jättebra att börja med gruppundervisning./.../Kan göra melodier direkt, använda varandra och få *mer musik* av det hela” (p2).

Eftersom undervisningen i grupp ska passa alla individer i gruppen varierar inlärningssätten och alla elever får ta del av fler inlärningssätt än vad de kanske hade fått i individuell undervisning. Detta kan ha både positiva och negativa sidor, just för att alla sätt inte passar alla elever.

Eftersom pedagogerna har olika mål för varje elev, främst baserade på vad eleven själv vill lära sig och dennes ambitionsnivå, är det viktigt för pedagogerna att kunna individanpassa undervisningen även i grupp. Pedagogerna upplever att detta blir problematiskt när en grupp blir alltför heterogen kunskapsmässigt, det kan handla om att de är på olika nivå i sitt spelande eller att de behöver jobba med olika saker för att de har olika problem. När detta inträffar ser pedagogerna att elevernas inläring, och ibland även deras trevnad, påverkas negativt.

Det kan bli stora skillnader mellan dom och då kanske det inte sporrar alltid. Upplever man att man blir förbispunnen av två andra, det är klart, då kan man ju tappa modet lite lätt när man... gör andra uppgifter till den som har det svårt. Så känner man ju det, naturligtvis så känner man ju det. Och i ett sånt läge om det blir modfällt, då ska man ju inte... då ska man ju inte vara med i den gruppen då. Det blir inget positivt då. (p2)

Detta problem brukar lösas med att dela på gruppen eller om det är en elev som skiljer sig från de andra, ta ut denne från gruppen till enskild undervisning. Dock uttrycker pedagogerna svårigheter med att dela på grupper – dels kan en del elever känna att de är sämre än de andra och därför får byta grupp och dels kan det vara vänner som inte vill sluta spela i samma grupp trots att pedagogen anser att de är på för olika nivå för att fungera bra i grupp. En pedagog, p2, löser detta genom att använda lurar till digitalpianon i undervisningen; en del av lektionen spelar eleverna tillsammans, resten av lektionen delar läraren sin tid mellan eleverna och hjälper dem individuellt. Det kan också rent schematekniskt vara svårt att dela på grupper eller omvandla grupper; eleverna har många andra aktiviteter i veckan och kan bara spela vissa tider.

4.2.3 Tid att se varje elev?

Pedagogerna upplever en problematik i gruppundervisning som består i att dels driva en undervisning som passar hela gruppen samtidigt som innehållet ska anpassas efter de olika

individerna. I gruppundervisning upplever de också att de inte har lika mycket tid att se varje individ och arbeta med just det som den eleven behöver som de har i enskild undervisning. De upplever inte att de får riktigt samma nära kontakt med eleverna i grupp – det är svårare att utveckla en lika god personlig kontakt som vid individuell undervisning. En av informanterna, p4, menar att i egenskap av pianopedagog har man även en fostrande roll och att många ungdomar behöver träffa en vuxen enskilt som kan ”sätta normer och linjer”. Även gruppen upplevs kunna fungera fostrande för ungdomarna. Eleverna kan fungera stödjande för varandra, men kan även trycka ner varandra, om än utan att så är meningen. I gruppen blir pedagogernas roll lite annorlunda än i enskild undervisning och de har ansvar för att gruppen fungerar bra. De uttrycker att det inte är alltid som de lyckas med detta.

Pedagogerna upplever en viss frustration över att lektionstiden inte räcker till för allt de vill hinna göra med eleverna. I många olika sammanhang återkommer kommentarer om att det inte finns tid till vissa moment eller att de avslutar moment tidigare än de hade velat. Gruppundervisning ger mer lektionstid, vilket ses som positivt, men de anser att det krävs att grupperna är relativt homogena vad det gäller kunskapsnivå för att tiden ska kunna användas så effektivt som möjligt. När så är fallet leder gruppundervisning till att den faktiska speltiden för eleverna blir längre eftersom teoretiska och tekniska genomgångar blir en mindre del av den totala lektionstiden. Det blir även lättare att hinna med fler moment under lektionen.

4.2.4 Pianot – ett problem i sig

Pedagogerna känner att egenskaperna hos instrumentet minskar möjligheterna för deras gruppundervisning. Om elevgruppen blir för stor kan inte alla ha ett eget instrument utan två till tre elever måste dela på ett piano, vilket ofta är negativt för sittställning och teknik. Eleverna blir även tvungna att spela i fel oktaver och det kan klinga illa, vilket då ger en sämre musikalisk upplevelse. När digitalpianon används istället för flygel eller piano blir en del av den pianistiska tekniken lidande. Instrumentet hämmar även möjligheterna för olika arbetssätt – det går inte att exempelvis stå i en ring med varsitt piano eller genomföra rytmikövningar med rörelse och instrument samtidigt.

4.3 Gruppundervisning och individuell undervisning

Vilka skillnader upplever pianopedagoger mellan att bedriva enskild undervisning och gruppundervisning? De resultat som svarar på denna forskningsfråga redovisas under denna punkt.

4.3.1 Sociala grupper och koncentration i enskild undervisning

Pianoelever med enskild undervisning upplevs av pedagogerna ofta bli ganska ensamma eftersom inte alla har möjlighet att vara med i någon form av ensemble. När de har undervisning i grupp är de inte längre ensamma och när de har vant sig vid att spela ihop upplevs de ha större benägenhet att ta egna initiativ till att spela tillsammans med andra i andra sammanhang. Pedagogerna upplever att eleverna överlag har roligare i gruppundervisning:

Så att dom blir lite... liksom ett gäng, som har roligt ihop. Det... är ju skillnad. Det kan vara lite tråkigt med en liksom. Att komma ensamma./.../Dom såg så glada ut. Men det var just för att få spela i grupp.(p4)

Den enskilda undervisningen upplevs som en bättre arbetsform för att arbeta noggrant med framförallt teknikövning och med de tekniska problem eleverna har. Det upplevs som svårare att få koncentration på ett och samma moment, särskilt när det är på en detaljerad nivå, i en grupp än när de sitter individuellt med eleverna. En pedagog beskrev problemet som följer: ”I gruppsituation kan hända för mycket, va... under tiden. Man blir ordentligare med dom en och en. Eh... ja, det är nog det. Få tiden en och en” (p2). Själva koncentrationen på ett moment kan även brytas av att pedagogen behöver ”bolla mellan flera elever”, både eleverna och pedagogen kan tappa fokus.

4.3.2 Barn med behov av särskilt stöd

Pedagogerna är överens om att gruppundervisning är en bra arbetsform, men de är även lika överens om att den inte alltid fungerar eller passar för alla elever. En av anledningarna till att en elev inte upplevs passa i gruppundervisning kan vara funktionsnedsättning, barn med psykiska problem, barn med svåra familjeförhållanden eller väldigt nervösa eller blyga barn. Även barn utan något av dessa problem upplevs ibland ha behov av individuell undervisning. En informant beskrev detta så här:

Ja... en hel del barn upplever ju det att det är en väldig befrielse att få komma och spela en och en för man är alltid i grupp annars, i grundskolan och alla andra aktiviteter man har, så är man en i mängden. Men här kommer man och kanske får... 'åh, en vuxen människa som bryr sig om mig i tjugo minuter', alldeles själv. Så kan det också vara.(p2)

Pedagogerna upplever att de kan stärka barn med behov av särskilt stöd och utveckla dem genom musiken. Det uttrycktes en rädsla hos en del av informanterna för hur dessa barn skulle klara sig i musikskolan om inte möjlighet till enskild undervisning hade funnits.

4.3.3 Kvalitet eller kvantitet?

Det finns en viss rädsla för att grupperna ska bli större och att den individuella undervisningen ska försvinna helt; pedagogerna upplever en press från politiker att de ska få in så många elever som möjligt till minsta möjliga kostnad. Faran med detta ser de framför allt är att det skulle bli stor omsättning på elever; de skulle bli besvikna över undervisningen och sluta på skolan för att ersättas av nya elever som bara är på skolan ett litet tag för att sedan sluta.

Det är jag ju rädd för liksom att det blir så, för det ser fint ut på pappret; vi har jättemånga, 120 elever. Men hur blir undervisningen? Då är det lätt att det bara blir en genomgång... så här. Med här ett år och så försvinner dom. Och då börjar man på nytt, och så börjar man på nytt. Och då har ju inte det gett nåt, varken musikaliskt tycker jag, eller... Ingenting. (p4)

En annan risk de ser är att kvalitén på undervisningen blir sämre – de skulle bli tvungna att sänka kraven på vad eleverna ska lära sig om grupperna blir för stora och de inte kan bedriva enskild undervisning för elever som kommit till en högre nivå i sitt pianospel.

En pedagog funderar vidare och menar att det är svårt att hitta argument varför just instrumentundervisningen ska bedrivas enskilt då många andra undervisningssituationer också skulle främjas av en så hög lärartäthet. Informanten uttrycker det:

”Varför ska du ha en?” Och det kan man ju, alltså... Det *kan* man ju behöva fundera på liksom... Det ligger ju mycket i musiktraditionen att man liksom; en lärare och en elev. Liksom. /.../Den enskilda undervisningen är ju... Det är ju väldigt svår... svår motiverat. (p1)

4.4 Gruppundervisning i förhållande till mål

Den sista delen av resultatredovisningen fokuserar på att ge svar på den tredje forskningsfrågan: Vad har pianopedagogerna för mål med sitt arbete och hur passar gruppundervisning i samband med deras mål?

4.4.1 Pedagogernas mål för undervisningen

De mål pedagogerna har för sin undervisning delas ofta in i mer långsiktiga mål som gäller för hela undervisningstiden eller som spänner över två eller fler terminer och mer kortsiktiga mål. De kortsiktiga målen kan vara i form av exempelvis en konsert eller att eleven ska lära sig ett särskilt ackompanjemang eller stycke musik. Pedagogerna har individuella mål för de olika eleverna, men ett allmänt mål är att de ska fortsätta spela sitt instrument, både på musikskolan och efter de slutat

där, och bli så bra de kan bli på instrumentet efter egen förmåga och ambition. Även att eleverna ska vara allmänt intresserade av musik och spela tillsammans med andra tas upp som ett mål, men detta verkar inte ha samma tyngd.

Dessa mål diskuteras nästan aldrig med eleverna, utan pedagogerna upplever att det är underförstått. Mer kortsiktiga mål för undervisningen, exempelvis konserter eller vad eleverna ska spela på lektionen, diskuteras med eleverna både individuellt och i grupp. De övergripande mål som pedagogerna har för sina lektionstillfällen är att eleverna ska ha roligt och förstå undervisningens innehåll samt att de ska få någon form av musikalisk upplevelse på lektionen.

Pedagogerna anser att gruppundervisning är en bra arbetsform för att nå de mål de har med sin undervisning, men samtidigt anser de att de flesta elever når en högre teknisk nivå på sitt pianospel om de får individuell undervisning när de kommit förbi nybörjarstadiet. För nybörjarstadiet anses gruppundervisning fungera bra i förhållande till målen, medan om målet är att eleven så småningom ska bli professionell musiker anses undervisning endast i grupp inte fungera. Alla pedagoger upplever att de egentligen skulle vilja ha mer tid med eleverna, och många gånger gärna ha undervisning både individuellt och i grupp för att nå så långt med eleverna som möjligt.

4.4.2 Den kommunala musikskolans allmänna mål

Pedagogerna är medvetna om det allmänna målet för musikskolan – att alla elever ska ges möjlighet att spela instrument eller sjunga och få hjälp att utveckla detta kunnande. I övrigt tycker de att målen är oklara och väldigt vaga – vilket, menar de, innebär att de flesta egna mål för undervisningen går att få in under den kommunala musikskolans mål.

Pedagogerna uttrycker att de upplever ett misslyckande å den kommunala musikskolans vägnar vad det gäller att uppnå målet för verksamheten; alla elever får inte chansen. Rekryteringen fungerar inte som den ska och en del skolor har relativt höga terminsavgifter. En pedagog uttryckte problemet: ”'Alla ska ha chans att prova' och så vidare... Men eh... det, det går ju inte det heller, alla är ju inte inne i verksamheten. Alla har inte råd”(p2). Och en annan: ”Att höja avgifterna är inte heller bra liksom, för då... Då blir det kanske en klassfråga om vem som ska få spela./.../det ska det ju inte vara”(p1).

Ur denna synvinkel anser de att gruppundervisning kan vara en bra metod för att nå fler elever samtidigt som musikskolan ändå kan fungera ekonomiskt. De uttrycker dock en känsla av att politiker i kommunen inte förstår musikundervisningen och att de borde bli mer hörda i sin yrkesprofessionalitet. En uttryckte sig angående att ta in fler elever på samma antal timmar: ”ett

sånt beslut... kommer nog inte från... samlade pianopedagoger, liksom 'Ja, men ska vi inte göra grupperna större?' liksom... utan det är ju, ja, det är ju säkert ett ekonomiskt... beslut”(p1). Och en annan berättade: ”Vi har fått ta in mycket fler elever detta året än innan, därför att politikerna kräver det”(p4).

4.4.3 Undervisning med sikte på högre nivå

Pedagogerna får själva styra över hur de fördelar sina timmar mellan enskilda lektioner och gruppundervisning, så länge de har ett visst antal elever och timmar. När pedagogerna plockar ut elever till enskild undervisning är en av anledningarna att eleven ses som mer begåvad eller att eleven har en annan drivkraft, ett annat mål för sitt spelande. Dessa elever kan ganska tidigt i sin utbildning få enskild undervisning istället för gruppundervisning och en pedagog berättar att det händer att vissa elever får både och. Pedagogerna reflekterar lite över huruvida de ska särbehandla elever, men uttrycker samtidigt att den kommunala musikskolan måste kunna driva fram duktiga instrumentalister också.

Pedagogerna tror inte att det skulle vara möjligt att en elev som bara har undervisats i grupp skulle kunna nå en nog hög nivå för att efter musikskolan kunna söka till en högre musikutbildning eller syssla med musik i professionella sammanhang. En informant uttryckte sig som följer:

Men absolut att det behövs, också individuell... absolut! Och det ska vi kunna erbjuda./.../ Vi är ju utbildade på alltså... så att vi ska även kunna ta hand om de som vill till musikhögskolan. Vidare! Och det har jag haft ett antal som har gjort och det hade aldrig hunnit... kunnat fungera om jag inte hade fått ha dom individuellt sen alltså. Alltså, på gymnasiet då va. (p4)

En informant (p1) uttrycker dock en osäkerhet och menar att med en liten grupp med mycket individanpassad undervisning skulle det eventuellt fungera att nå en avancerad nivå, om gruppen fick nog lång lektionstid. Dock kan informanten inte se någon mening med denna form av gruppundervisning.

4.5 Sammanfattning av resultat

Pedagogerna upplever att det är roligt att bedriva gruppundervisning i piano, men samtidigt är det mer energikrävande och tar tid att organisera. Den minst erfarna av pedagogerna, p1, tyckte även att undervisningsformen ofta blev rörig och svår att klara av om eleverna var fler än två. Elever upplevs tycka gruppundervisning är roligt och de blir bättre på puls, rytm och samspel i

gruppundervisning. De lär sig samarbeta och lyssna på samt spela för varandra i gruppen.

I gruppundervisning upplever informanterna att de inte har lika mycket tid till att se varje individ och i en kunskapsmässigt heterogen grupp blir det svårare att anpassa undervisningen efter varje elevs behov. Vid för stora skillnader delas ofta gruppen. När gruppen är mer homogen tycker pedagogerna att det är en väldigt stor fördel att de har längre lektionstillfällen i gruppundervisning. Pianots egenskaper upplevs ofta som ett problem i gruppundervisning, det går inte att ha så många pianon i en undervisningssal och det är svårt att röra sig fritt vid pianospel.

I enskild undervisning upplever pedagogerna det som lättare att arbeta noggrant, gå på djupet, och hålla kvar koncentrationen vid ett moment. Den arbetsformen lämpar sig bättre för teknikinläring. Enskild undervisning används även för de elever som av någon anledning inte fungerar eller trivs bra i gruppundervisning. Pedagogerna upplever press från kommunen att ta in fler elever på samma antal timmar. Detta, befärar de, kan resultera i sämre undervisning och fler avhopp. Samtidigt som de gärna bedriver gruppundervisning och ser många fördelar med det vill de inte att individuell undervisning försvinner.

Pedagogernas mål för sin undervisning är att eleverna ska fortsätta spela piano och bli så bra de kan bli efter de förutsättningar som finns. För att eleverna ska fortsätta spela piano och bygga upp ett intresse är det viktigt att lektionerna är roliga, innehåller någon musikalisk upplevelse och att barnen kan utveckla sin kunskap. För dessa mål anser de att gruppundervisning är en bra arbetsform åtminstone medan eleverna är på nybörjarnivå fram till och med medel- och fortsättningsnivå. Övriga mål för undervisningen är individuellt utformade. När eleverna kommer till en högre kunskapsnivå eller när en elev anses ha mer potential får de individuell undervisning.

Alla pedagoger upplever att de egentligen skulle vilja ha mer tid med eleverna, och många gånger gärna ha undervisning både individuellt och i grupp. Detta problematiseras även av dem eftersom de upplever att de flesta elever har andra fritidsintressen som tar upp tid vilket leder till att de inte kan komma mer än en gång i veckan. Den ekonomiska aspekten tas även upp, pedagogerna vill att musikskolan ska vara till för alla barn och inte bli en familjeekonomisk fråga. För att det ska fungera behövs gruppundervisning. Samtidigt anses enskild undervisning behövas för att den kommunala musikskolan ska kunna erbjuda sina elever en nog djupgående undervisning för att eleven ska kunna fortsätta till exempelvis musikhögskola och utöva musik på en professionell nivå.

5. Resultatdiskussion

Resultatkapitlet inleds med hur resultaten från denna studie står i förhållande till den tidigare forskning som tagits upp i denna rapport. Efter det diskuteras resultaten utifrån de teorier som tagits upp angående undervisningens organisation. Vidare diskuteras vad som kan ses som kvalitativ undervisning och hur individanpassning går ihop med målsättningarna inom musikskolan. Ett pedagogiskt uppdrag tas upp och vidare betraktas tid i undervisningen. Mot slutet av kapitlet beaktas vikten av att spela tillsammans och allra sist kommer förslag till vidare forskning.

5.1 En hermeneutisk syn på resultaten

De resultat som nåtts i denna studie är baserade på mötet mellan forskaren och de pedagoger som deltagit i intervjuerna. Dessa möten bestod till största del av samtal i form av intervjuer med låg grad av strukturering. Den andra delen i mötena bestod av det som förmedlas utan användandet av tal, exempelvis kroppsspråk. I interaktionen mellan mig och pedagogerna utvidgades förförståelsen i och med den nya kunskap som nåddes och gränsen för förståelsehorisonten vidgades.

Resultatet som presenterats i denna uppsats är inte några absoluta svar på de forskningsfrågor som ställts eller absoluta resultat av de intervjuer som gjorts. Det är snarare den förståelse, det hermeneutiska resultatet, jag som forskare har nått genom tolkning, den hermeneutiska processen. I egenskap av forskare har jag lagt ner mycket tid på att analysera den transkriberade texten från intervjuerna för att ha möjlighet att se olika möjligheter till tolkning och i slutändan presenterat de resultat som skapats med hjälp av insamlad data. Dessa resultat har utgångspunkt i forskaren och de data intervjustudien gett och är absolut relevanta utifrån de problem som undersökts i denna studie.

5.2 Resultat i förhållande till tidigare forskning

De resultat som kommit fram i denna studie överensstämmer på flera sätt med de resultat som Lidman och Johansson kommit fram till i sin studie från 2005. Informanterna har liknande bakgrund, men deras informanter var verksamma i en annan del av landet och bestod av instrumentalpedagoger i allmänhet, inte specifikt pianopedagoger. Samtliga pedagoger i de båda studierna undervisar både i grupp och enskilt och anser att gruppundervisning, åtminstone till en del, är en ekonomiskfråga och har sin grund i att undervisa fler elever på samma timmar. Den enskilda undervisningen upplevs passa bättre för teknikinläring och för elever på högre nivå i sitt spel eller särskilt drivna, begåvade, elever. Gruppundervisning anses ha en positiv inverkan socialt och för eleven som person. Så långt stöder resultaten varandra och stärker trovärdigheten för att

detta beskriver pedagogernas syn.

En viktig skillnad i resultat är att pedagogerna i denna studie uttrycker att de tycker om att undervisa i grupp och att de vill bedriva undervisning både i grupp och enskilt. Även om gruppundervisning kan anses mer krävande väger de positiva aspekterna upp för de negativa och gruppundervisningen ses överlag som en bra undervisningsform. Denna studies resultat visar en betydligt positivare syn på gruppundervisning hos pianopedagogerna än vad Lidman och Johansson kom fram till. Detta kan ha en grund i hur informanterna valdes ut till studien: Lidman och Johansson efterfrågade inte specifikt pedagoger med erfarenhet av gruppundervisning utan endast att de arbetade inom kommunal musikskola. Detta kan ha gett en annan grupp av informanter.

5.3 Arbetsform i förhållande till mål

I denna studie är det framförallt två olika arbetsformer av pianoundervisning inom den kommunala musikskolan som undersökts, gruppundervisning och individuell undervisning. Resultaten visar att pedagogerna relaterar gruppundervisning till vissa mål och enskild undervisning till andra mål, men har även en del mål som är gällande för båda arbetsformerna. Enligt Rostvall och West (1998) kan de arbetsformer och de arbetssätt som en pedagog väljer att använda inte anses vara bra eller dåliga, utan endast ställas i förhållande till hur förenliga de är med målen för undervisningen.

Resultatet av denna studie visar att informanterna upplever att gruppundervisning är förenligt med delar av de mål, både deras egenformulerade och de för musikskolan, som finns för undervisningen. Andra delar av målen anses vara lättare att uppfylla med enskild undervisning, och målet att hjälpa eleverna vidare för att bli professionella musiker upplevs endast kunna uppfyllas av enskild undervisning, men i kombination med grupplektioner. Dock verkar detta endast vara baserat på pedagogernas känsla av hur målen uppfylls, eftersom ingen av pedagogerna varken beskriver några tydliga målformuleringar eller några sätt som de utvärderar resultaten av sin undervisning på. Med utgångspunkt i deras känsla så bör dock både gruppundervisning och enskild undervisning, enligt Rostvall och West (1998) teori, ses som adekvata arbetsformer, men inte alltid tillräckliga var för sig. Huruvida gruppundervisning är tillräcklig i sig för en elev beror på vilka individuella mål som finns för just denne.

5.4 Kvalitativ undervisning?

Som beskrivs i resultatdelen uttrycker en av informanterna åsikten att enskild undervisning och kvalitet hör ihop. Det kan anses att denna bild återfinns även i det att pedagogerna är övertygade om att enskild undervisning behövs för att få fram instrumentalister på hög nivå. I diskussionsinlägget av Ericsson från år 1982, beskrivet av Sundin (1988), är det precis denna syn som påvisas och detta återfinns även hos Leonardz (2011). Också resultaten från denna studie styrker att denna syn är aktuell även idag. Viktigt är att resultaten även stödjer att gruppundervisning förknippas med kvalitet, om än inte på samma sätt som den individuella undervisningen.

Pedagogerna upplever att gruppundervisning för en del mål fungerar bättre än den individuella. I ljuset av detta kan en förändring synas, där även gruppundervisning likställs med kvalitet. Ännu en gång gör sig Rostvall och West (1998) gällande i att en arbetsform bör ställas i förhållande till målet som finns. Värt att tänka över är vad det egentligen är som är målet för undervisningen när kvalitet självklart likställs med individuell undervisning. Är en god teknik och siktet på att bli yrkesmusiker kvalitet för undervisningen i den kommunala musikskolan? Är inte en god rytm- och pulskänsla, samspelsförmåga och lustfyllt musklärande en minst lika viktig kvalitet?

Den viktigaste kvaliteten för undervisningen ligger väl egentligen i att ha en bra fungerande undervisningssituation som främjar ett lustfyllt lärande för eleverna. Denna kvalitet är inte garanterad i varken gruppundervisning eller enskild undervisning utan är något som en pedagog måste arbeta för. Det har att göra med skicklig undervisning och bra interagerande med eleverna, hur pedagogen ser på sin egen roll och vilken syn de har på sina elever.

För att bedöma om musikskolan har kvalitativ undervisning behöver undervisningen och dess resultat utvärderas i förhållande till de mål som finns. Detta bör betraktas genom Rostvall och West (1998) resonemang att utvärdering försvåras vid brist på kursplaner och tydliga målsättningar vilket leder till att även utveckling och kvalitetssäkrande blir svårare. Detta är ett problem som finns inom den kommunala musikskolan och som skulle behöva lösas för att det på riktigt ska bli tal om en kvalitativ undervisning.

5.5 Individanpassning och målsättningar med motsättningar

Ericsson (1982), beskriven av Sundin (1988), menar även att musikskolorna misslyckats med att individualisera sin undervisning. Resultaten för denna studie visar att pedagogerna anser att det är mycket viktigt att individanpassa sin undervisning, både i grupp och enskilt. Både undervisningen och målen beskrivs som individanpassade.

En fråga som bör ställas är hur individanpassad undervisningen i grupp verkligen är när pedagogernas lösning för grupper som blivit mer heterogena är att dela på eller ombilda grupperna för att återigen få mer homogena grupper. Dock kan en grupp aldrig bli helt homogen, alltså krävs alltid en viss grad av individanpassning i gruppen. Informanterna i denna studie beskriver undervisningen i grupp som dynamisk, vilket tyder på att grupperna är heterogena. I en mer heterogen grupp skulle det också gå att bedriva en väl fungerande undervisning, men då skulle andra arbetssätt, som pedagoger inte är vana vid, behövas. Det skulle ta mycket tid i anspråk för pedagogen och tid upplevs det redan finnas en brist på. Den gruppundervisning som pedagogerna bedriver kan upplevas ha sin utgångspunkt i den enskilda undervisningen, vilket då förklarar varför homogena grupper ofta föredras eftersom förutsättningarna då blir mer lika den individuella undervisningen.

Kulturskolans utgångspunkt i att vara en musikskola för alla barn och ungdomar, oavsett ekonomisk, kulturell eller social bakgrund återfinns hos informanterna. Samtidigt särbehandlar de sina elever utefter andra parametrar – begåvning och drivkraft nämns. Även elever med behov av särskilt stöd särbehandlas. Frågan vart gränsen mellan individanpassning och särbehandling går kan vara värd att beakta. Detta kan ses utifrån musikskolans dubbla syfte – att dels vara en skola där alla ska få vara med och dels kunna bedriva en undervisning som hjälper fram elever med ambitionen att bli professionella musiker. En tolkning är att en särbehandling, alternativt en väldigt stark individanpassning, av duktiga och ambitiösa elever är en fråga för pianopedagogerna, kanske inte helt medveten lösning, på detta problem. Om inte musikskolan i sig presenterar en lösning på hur de två svårförenliga målsättningarna ska fungera blir det upp till varje pedagog. Det vore kanske bättre att finna en mer enhetlig lösning för att avgörandena inte ska bygga på en enskild pedagogs känsla.

5.6 Ett pedagogiskt uppdrag

Dilemmat i att både ha ett lektionsinnehåll som passar hela gruppen och samtidigt individanpassa undervisningen återfinns i varierande grad i alla situationer med gruppundervisning. Om man drar paralleller till klassrumsundervisning i musik så kan gruppen där bestå av tjugofem elever, och även då ska undervisningen individanpassas och läraren ska ha tid att se alla elever. Målen för klassundervisningen må vara annorlunda, men det pedagogiska uppdraget finns kvar. Går det att genomföra en god undervisning med mellan tolv och tjugofem elever på femtio minuter borde det gå att finna en lösning med fyra elever på fyrtio minuter. Även om man har en pedagogisk utbildning är detta en färdighet som tar tid att lära sig, utveckla och förfinas och det ligger i det pedagogiska uppdraget att göra det. Det är troligen ingen tillfällighet att den pedagog med kortast erfarenhet inom yrket och av gruppundervisning upplevde det som svårare och mer krävande att hinna se alla elever än övriga, mer erfarna, pedagoger.

Med detta resonemang nedskrivet bör sedan nämnas att det på intet vis är ett argument för att ta bort den individuella undervisningen. Det är en fantastisk möjlighet att även kunna undervisa elever individuellt, och det genererar fler alternativ för undervisningen. Dock bör kanske de upplevda problemen i gruppundervisning inom den kommunala musikskolan ställas i andra perspektiv ibland och i allmänhet inte endast jämföras med enskild undervisning.

5.7 Att ha tid eller inte

Tidsvinsten är något som lyfts fram som en mycket positiv aspekt med gruppundervisning. Samtidigt påpekar pedagogerna att det tar tid för dem att organisera gruppundervisning och att arrangera passande musik till lektionerna. Med detta i åtanke kan frågan om hur mycket tid som egentligen sparas för pedagogen lyftas fram. Den största vinsten vad det gäller tid ligger kanske i realiteten i att eleverna får längre lektioner och därmed mer undervisning på sitt instrument.

I resultaten lyfts det fram att en del elever kan bli modfärdiga över att de inte utvecklas i lika snabb takt som de andra i sin grupp. Om en grupp delas endast på denna grund är frågan om inte det problemet istället skulle vara bättre att lösa med att arbeta på att få en bättre social miljö i gruppen. Om eleverna har spelat tillsammans tidigare är nivåskillnaden troligtvis inte alltför stor och att få byta grupp för att man inte hänger med kan även det ha en negativ inverkan på elevens självkänsla, inlärning och spelglädje. Detta påpekas även av informanterna. Att lägga tid på att arbeta med gruppdynamik och att få eleverna att känna sig säkra i gruppen är kanske värt den tiden det tar från själva ämnesdelen i undervisningen.

5.8 Vikten av att undervisas och spela tillsammans

Resultaten i denna studie visar att pedagoger ofta upplever att elever i piano lätt blir ensamma i sitt musicerande om de har enskild undervisning. Ofta så finns det inte samma möjlighet för elever som inte spelar orkesterinstrument att regelbundet spela tillsammans med andra barn på kulturskolan. Två av informanterna berättade om att de arrangerade ”pianoensemble” eller ”pianoorkester” en eller ett par gånger per läsår, men säger samtidigt att det blir inte samma sak, inte samma regelbundna spel i grupp. På grund utav detta är det kanske ännu viktigare att finna fungerande lösningar för gruppundervisning i just piano.

De flesta som utövar musik är överens om att det är roligt att spela tillsammans med andra; musicera tillsammans, inspirera varandra och dela en musikalisk upplevelse. Det finns anledningar till att bedriva enskild undervisning, men om en elev aldrig får chansen att spela med andra barn kan det komma att få en negativ effekt. Om barnen utbildas i en miljö där det är naturligt att spela tillsammans med andra eller om de är i en situation där de alltid sitter ensamma med sitt instrument och en lärare borde göra stor skillnad för deras upplevelse av sin musikundervisning och hur de kommer att se på sitt musicerande i framtiden.

5.9 Vidare forskning

Vidare forskning skulle kunna ta upp gruppundervisning ur elevernas perspektiv och även undersöka hur elevernas lärande påverkas av arbetsformen. Det vore även intressant med en vidare undersökning, eventuellt med enkäter som insamlingsmetod av data, för att se hur spridningen av pianoundervisning i grupp ser ut bland landets kommunala musikskolor.

Referenser

- Brändström, Sture & Wiklund, Christer. (1995). *Två musikpedagogiska fält – En studie om kommunala musikskolan och musikhögskolan*. Umeå: Pedagogiska institutionen, Umeå universitet.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Leonardz, Jenny. (2011, 30 augusti) Mormor morrar i sin himmel. Kolumn. *Svenska dagbladet*. s. 4 sektion; Kultur, del 3.
- Lidman, Nils & Johansson, Anders. (2005) *Instrumentalundervisning – enskilt eller i grupp?* Examensarbete. Göteborg: Musikhögskolan i Göteborg.
- Ljungar-Chapelon, Anders. (2008). *Le respect de la tradition – Om den franska flöjtkonsten: dess lärande, hantverk och estetik i ett hermeneutiskt perspektiv*. Malmö: Musikhögskolan i Malmö/Lunds universitet.
- Olsson, Bo Ingvar. (1994). *Det divergenta tänkandets plats i kommunala musikskolans instrumentalundervisning på låg- och mellanstadiet Del 1*. Göteborg: Musikhögskolan, Göteborgs universitet.
- Patel, Runa & Davidson, Bo. (1991/2003). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Rostwall, Anna-Lena & West, Tore. (1998). *Handlingsutrymme: om utvecklingsarbete i musikundervisning*. Stockholm: KMH förlag
- Sundin, Bertil. (1988). *Musiken i människan – om tradition och förnyelse inom det estetiska områdets pedagogik*. Stockholm: Natur och kultur.
- Sveriges Musik- och Kulturskoleråd. (november 2011) *Resultat av musik- och kulturskolerapporten 2010*. Hämtat från www.smok.se 2011
- Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet. Hämtad från www.codex.uu.se/texts/HSFR.pdf
- Wennersten, Lina (2011, 30 augusti). Musiklektioner bara i grupp. Artikel. *Svenska dagbladet*. s. 4 sektion; Kultur, del 3.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide med teman samt exempel på frågor

Tema 1: pianopedagogers upplevelse av och inställning till gruppundervisning.

Skulle du vilja berätta för mig om dina erfarenheter av gruppundervisning i piano?

Kan du minnas den första grupplektion du höll i piano? Hur kändes det?

Hur gick det till när du började med gruppundervisning? Vad var anledningen till det?

Upplever du att instrumentet piano i sig kan utgöra ett problem i gruppundervisning?

Vilken inställning tror du att andra pianopedagoger har till gruppundervisning?

Tema 2: pianopedagogers upplevelse av skillnader mellan att undervisa i grupp och att undervisa enskilt

Vilka skillnader upplever du när du undervisar elever enskilt gentemot när du undervisar eleverna i grupp?

Brukar du ha några speciella övningar för just gruppdynamik, gruppkänsla?

Vilka nackdelar har du upplevt med gruppundervisning?

Vilka fördelar har du upplevt med gruppundervisning?

Tema 3: pianopedagogers mål med sin undervisning och hur dessa mål relateras till att undervisa i grupp

Kan du berätta om de mål du har med din pianoundervisning?

Känner du att dom målen är förenliga med de mål som finns för musik- och kulturskolan?

Hur påverkar målen för din undervisning ditt sätt att undervisa?

Brukar du diskutera målen med dina elever?

Hur upplever du att gruppundervisning som arbetsform passar ihop med målen för undervisningen som du bedriver?

Bilaga 2: E-mail till musik- och kulturskolor

Hej,

Jag heter Helena Nederman och går en muskläroarutbildning på Musikhögskolan i Malmö. För nuvarande håller jag på att skriva mitt examensarbete, vilket handlar om gruppundervisning i piano inom den kommunala musikskolan i Sverige. I samband med detta ska jag genomföra ett antal intervjuer med pianopedagoger som är anställda inom den kommunala musikskolan i Sverige. De pianopedagoger jag är intresserad av för min studie ska ha någon form av pianopedagogisk utbildning vid högskola/universitet eller motsvarande och erfarenhet av att bedriva gruppundervisning i piano.

Anledningen till detta mail är att jag undrar om det hos er finns någon eller några anställda pianopedagoger som passar in på min beskrivning. Om så är fallet skulle jag gärna vilja ta kontakt med denne angående en eventuell intervju, och skulle då behöva en e-mail adress eller annan kontaktinformation.

Jag är tacksam om ni tar er tiden att hjälpa mig genom att svara på detta brev så snart ni har möjlighet. Tack på förhand för hjälpen.

Vänligen,

Helena Nederman

Om studien:

Min studie vill jag undersöka vilken attityd pianopedagoger inom den kommunala musikskolan har till gruppundervisning i piano och hur de ser på denna undervisningsform i förhållande till individuell undervisning. Studien kommer även att omfatta huruvida pianopedagogerna upplever att gruppundervisning är en bra metod för att uppnå de mål de har med den pianoundervisning de bedriver.